

Kansenongelijkheid in onderwijs onder de loep

Op 5 februari 2018 stelde gelijkekansencentrum Unia de langverwachte diversiteitsbarometer Onderwijs¹ voor. Het is - na die over huisvesting en arbeidsmarkt - de laatste in een reeks van drie. Deze domeinen hebben het meeste invloed op het wegwerken van segregatie en discriminatie en het bevorderen van participatie en inclusie. "De kansenongelijkheid in het Vlaamse onderwijs blijft een onaanvaardbare realiteit en vloeit voort uit de manier waarop het onderwijs is georganiseerd en uit de blik van scholen op hun leerlingen", stelt Unia.

Unia signaleert een aantal thema's waarbij maatregelen volgens hen belangrijk zijn om te komen tot echt inclusief onderwijs. Als eerste geeft hun onderzoek aan dat leerlingen met een lagere sociaaleconomische status (SES) of kansarme leerlingen sneller een B-attest of een oriëntatie naar de B-stroom krijgen dan andere leerlingen met eenzelfde puntenscore. Die krijgen vaker een A-attest of een oriëntatie naar de A-stroom. De onderzoekers stellen dat keuzes te vaak gemaakt moeten worden op negatieve momenten in de schoolloopbaan. Op dat moment gebeurt vaak ook een negatieve keuze, waardoor het waterval-systeem bevestigd wordt. Er moet werk worden gemaakt van een positieve schooloriëntering. Elk kind moet

in de voor hem of haar juiste richting zitten. Ten tweede blijft segregatie een probleem: studies tonen aan dat een gezonde sociale mix op school geen afbreuk doet aan het niveau van de sterkste leerlingen en tegelijk een stimulans kan zijn voor de zwakste leerlingen. In tegendeel blijkt dat scholen met naar verhouding meer kansarme of migrantenkinderen de reputatie hebben [!] minder ontwikkelingskansen te bieden. Hierdoor worden ze gemeden door ouders met een hoge SES. Dit is niet onschuldig: de segregatie neemt hierdoor net toe en dit heeft wel een negatieve impact op het schoolresultaat van de leerlingen. Verder krijgt UNIA regelmatig meldingen over pesterijen tegenover LGBT²-

jongeren. Hoewel het merendeel van de directies aangeeft dat er op school geen probleem is met de omgang met LGBT-jongeren en collega's, blijkt het in de praktijk voor een op de twee leraren niet evident om erover te praten. Helaas geldt dit ook voor jongeren met een handicap. Pestgedrag blijft dan ook een heikel punt. Al leren we bij: onder meer de verhoogde aandacht in de media maakt dat LGBT meer bespreekbaar wordt. Al moeten we onder ogen durven zien dat jongeren met een moslimachtergrond de meest negatieve houding hierover tonen en dat het niet eenvoudig is voor een leerkracht om hierover in gesprek te gaan. Dit thema mijden wordt dan eerder een deel van het probleem ...

Een andere maatregel die Unia voorstelt is dat leraren beter opgeleid moeten worden om te ijveren voor inclusief onderwijs³. Ze stellen voor dat zowel in de basisopleiding als de bijscholing van leerkrachten ingespeeld wordt op de behoefte van leerkrachten tot professionalisering om hun bereidwilligheid om te zetten in daden: Hoe ga je om met een dove leerling in de klas? Wat antwoord je op vragen van leerlingen over genderidentiteit? De opleiding moet leerkrachten voor-

Het COV vraagt voor het personeel basis-onderwijs de evolutie naar een hoofdopdracht van 22 uren lesopdracht en 2 uren kindgerelateerd overleg en professionalisering.

bereiden op inclusief en divers onderwijs in heterogene groepen, het omgaan met ouders die geen voeling hebben met de schoolcultuur. Verder wijst Unia op stereotypen en vooroordelen: alle onderwijsactoren moeten zich bewust worden van, en nadenken over inclusieve of uitsluitende en stigmatiserende praktijken.

Concrete aanbevelingen

Unia geeft in haar rapport aanbevelingen met als hoofdprincipe inclusief onderwijs als motor van een inclusieve samenleving:

- ▶ Unia is niet verbaasd dat sommige leerkrachten vragen naar striktere regels en procedures en instrumenten om transparantere en meer betrouwbare deliberatiebeslissingen te kunnen nemen. Dat kan met bijvoorbeeld het ontwikkelen van een methodologie voor besluitvorming door de klassenraad.
- ▶ Unia beveelt aan om rekening te houden met verschillende studies die aantonen dat hoe vroeger de oriëntering plaatsvindt, hoe meer die de ongelijkheid op basis van sociale afkomst versterkt. In Vlaanderen werd een latere oriëntering door een eerste brede graad afgevoerd. De twee stromen blijven behouden. Zo is er geen garantie dat leerlingen van de B-stroom terug naar de A-stroom kunnen overstappen om zo hun schoolloopbaan in het algemeen onderwijs voort te zetten.
- ▶ Unia roept alle onderwijsactoren op om tot een echt LGBT-inclusief

onderwijs te komen. De belangrijkste aandachtspunten die het onderwijs moet aanpakken? De heteronormativiteit van het onderwijs, de afwezigheid van een LGBT-perspectief

- in relationele en seksuele vorming en leerkrachten die niet altijd voldoende geïnformeerd zijn. Alleen een globale, structurele aanpak die gedragen en verankerd is zal écht een verschil maken voor LGBT-jongeren.
- ▶ Unia roept op om een onderwijssysteem uit te werken dat uitgaat van verschillen tussen kinderen en dat flexibiliteit als uitgangspunt neemt om gelijke behandeling te realiseren. Daarvoor moet een interdisciplinair personeelskader worden voorzien. Bovendien moet er ingezet worden op relevante en voldoende ondersteuning, training en vorming rond inclusie en een sociale benadering van handicap.
- ▶ Onderwijsteams moeten positieve relaties kunnen opbouwen met al hun leerlingen, ongeacht hun achtergrond, kenmerken of noden. Methodes, tools en pedagogische vaardigheden aanleren om met diverse klassen om te gaan, zijn daarbij een absolute must. Als je voor het leraarsvak kiest, moet je dus weten hoe om te gaan met een diverse klas.

Meer middelen en ondersteuning

Iedereen weet het: de kwaliteit van het basisonderwijs is cruciaal voor de verdere schoolloopbaan en dus voor de toekomst van elk kind. Met ons actieplan 'basisonderwijs in de lift' vraagt

het COV dringend meer investeringen in basisonderwijs. Leraren staan positief tegenover diversiteit, maar voelen zich soms onvoldoende gewapend. Ze hebben meer middelen en ondersteuning nodig. Met net geen 70 euro ligt het bijscholingsbudget in onderwijs veel te laag. Eenmalige nascholingen of workshops zonder opvolgtraject brengen te weinig zoden aan de dijk. In onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers horen we de vraag naar structureel overleg, intervisie en bijscholing. Correcte vragen waar ieder personeelslid gebaat mee is. Het COV vraagt meer tijd voor structureel overleg, zodat een gezamenlijke visie rond diversiteit opgebouwd kan worden.

Een goede en continue bijscholing is onontbeerlijk. In de lokale comités onderhandelen onze militanten mee over het nascholingsplan. Ze stellen de vraag: zit er een visie achter het plan? Zijn diversiteit en inclusie ingebakken in dit plan? Indien niet, dan bekijken ze samen met de directie hoe het anders kan.

Meer diversiteit in het lerarenteam is belangrijk. We versterken alle onderwijspersoneel vanaf de studenten lerarenopleiding en ijveren voor meer respect voor het beroep zodat meer en meer diverse studenten in onderwijs stappen. Het COV gaat voor educatieve masters in het basisonderwijs. Samen kunnen leerkrachten met verschillende competenties en vaardigheden een sterke impuls betekenen in het lerarenteam om de kennis rond diversiteit van alle teamleden te verdiepen. ■

1. Voor de diversiteitsbarometer ondervroegen onderzoekers van KULeuven, UGent en ULB 804 leerkrachten en directeurs uit 280 scholen over hun diversiteitsbeleid en lieten 40 diversiteitsexperten aan bod. Zie www.unia.be.
2. LGBT is de Engelse afkorting die gebruikt wordt om lesbisch, homoseksueel, biseksueel en transgender aan te duiden. Soms ook aangevuld tot LGBTQI: twijfelend en interseks.
3. Inclusie in de brede zin van het woord: leerlingen met een beperking, LGBT, andere afkomst, geloof, enz ...